

PƏRVİN ŞURƏDDİN qızı BAYRAMOVA
AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu Nəzəri dilçilik şöbəsinin elmi işçisi

HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİNDƏ QEYRİ-VERBAL ÜNSİYYƏT VASİTƏLƏRİNDƏN İSTİFADƏ

Dünya liderləri hər zaman öz nitqlərində sözsüz ünsiyyət vasitələrindən istifadə etməklə geniş kütləyə təsir etmək, seçkilərdə qalib gəlmək niyyətində olurlar. Bu adətən rəsmi çıxışlarda daha çox özünü biruzə verir. Biz rəsmi çıxışlar dedikdə siyasətçilərin çıxışlarını nəzərdə tuturuq. Məlumdur ki, istər seçki kompaniyası, istərsə də digər çıxışlar zamanı siyasətçilər kütləyə təsir etmək üçün bədən dilindən düzgün istifadə etməyə çalışırlar. Hətta tanınmış siyasətçilər bədən dilindən, yəni ümumiyyətlə, sözsüz ünsiyyət vasitələrindən xüsusi dərs alırlar. Belə ki, onların edəcəyi hərəkət, geyim, aksesuar və s. düşünülmüş şəkildə qurulur. Buna səbəb bədən dilinin heç bir zaman yalan deməməsini onların da bilməsidir.

Qeyd etmişdik ki, qeyri-verbal ünsiyyət şüurlu və şüuraltı olmaq üzrə iki qrupa bölünür. Siyasətçilər də bədən dilindən istifadə etdikləri zaman onu şüurlu şəkildə istifadə edirlər. *“Kütlələrə təsir edə bilmək və razı salmaq üçün ən önəmli vasitə bədən dilidir. Bədən dilini doğru istifadə edən liderlər toplum önündə danışarkən daha rahat, təsiredici və inandırıcı olurlar”* [1]. Siyasi sistemdə ünsiyyətin qurulması liderin özünü təsdiq etməsinin ən böyük vasitəsidir. Həmin şəxsin siyasi arenada nüfuzunun qalxması və ya enməsi kommunikasiya prosesinin düzgün qurulmasından ciddi şəkildə asılıdır. Əslində ünsiyyət kütlələrə təsir göstərmək üçün əsas vasitə hesab olunur. Qeyri-verbal vasitələrin öyrənilməsinə ilk növbədə Amerika Birləşmiş Ştatlarında başlanılmışdır. Elə siyasi nitqdə sözsüz vasitələrin öyrənilməsi də tədqiqatların sonrakı gedişində yenə də ABŞ-da aparılmışdır.

Əslində bədən dili ünsiyyət prosesinin gedişinə və tamamlanmasına böyük təsir göstərir. *“Əslində, ABŞ-ın insanların üz-üzə ünsiyyətinin öyrənilməsi tədqiqatından götürülən sitata əsasən hər bir nitqin təsirli olmağı 55% bədənimizin “dilindən” asılıdır. Beləliklə, sözünüzü necə deyəcəyiniz nə deyəcəyinizdən çox vacibdir! Bədəninizin “dilini” pozitiv etməklə və fikri yayındıracaq jestlərdən uzaq olmaqla siz nitqinizin uğurlu olmasına böyük təsir göstərə bilərsiniz”* (2). Elə buna görə də siyasətçilər demək istədikləri böyük mesajları bədən dili vasitəsilə ötürürlər.

Siyasi liderlərin xalqa müraciəti, kütlə qarşısında çıxışı bədən dilinin öyrənilməsindən sonra xeyli aktuallaşmağa başladı.

Şəkil 1 [1]

Tarix boyu dünyada sözsüz vasitələrdən istifadə edilməsinə görə seçilən və hətta bu sahədə güclü təhsil alan siyasətçilər də vardır. Azərbaycan xalqının böyük oğlu, ümummilli lider Heydər Əliyev də sözsüz ünsiyyət vasitələrindən çox məharətlə istifadə edən siyasətçilərdən biridir. Dünyada böyük nüfuza malik olan lider təkcə gözəl nitqi ilə deyil istifadə etdiyi qeyri-verbal mesajlara görə seçilmiş, ötürmək istədiyi məlumatı hərtərəfli çatdırma bilmişdir. O, bədən dilindən yerində və məharətlə istifadə edən nadir siyasətçilərdəndir. Ulu öndər istənilən sözsüz vasitələrindən zamanında və doğru məkanda bacarıqla istifadə etmək qabiliyyəti də olmuşdur. Şəkil 1-də Heydər Əliyevin Rusiya Federasiyasının prezidenti Vladimir Putinlə görüşündən bir şəkil verilmişdir. Burada ümummilli lider tanınmış siyasətçilərin istifadə etdiyi üstün əl jestindən istifadə etmişdir. Şəkildən də görüldüyü kimi Heydər Əliyev ovuc içi aşağı baxan əl jestindən istifadə etməklə üstünlük nümayiş etdirmişdir.

Şəkil 2 [2]

Şəkil 3 [2]

Heydər Əliyevin rəsmi görüşlərində bu cür əl jestindən istifadə etdiyi məqamlara nəzər salaq. Şəkil 2-də ümumilli liderin Amerika Birləşmiş Ştatlarının eks-prezidenti Corc Buşla görüşündən bir şəkil verilmişdir. Şəkildən görüldüyü kimi Heydər Əliyev həm ovuc içi aşağı, həm də üstünlük bildirən digər bədən dili elementindən, yəni sinəsinin ön hissəsi qarşı tərəfə baxmamaq, qarşı tərəfin əlinin özünə tərəf çəkilməsi kimi bədən dili elementlərindən istifadə etməklə güc nümayişi göstərmişdir.

Sözsüz ünsiyyət vasitələrindən biri olan, qarşı tərəfə gücün nümayişini ötürən ən mühüm gizli elementdir, çünki deyilən sözü başa düşüb dekodlaşdırmaq elə də çətin deyildir. Sözsüz ünsiyyət vasitələrini isə dərhal dekodlaşdırmaq mümkün olmur. Belə vasitələrin dekodlaşması böyük diqqət və bacarıq tələb edir. Ona görə də sözsüz ünsiyyət vasitələrini gizli mesajlar da adlandırmaq olar.

Gücün nümayişinin digər elementi ovuc içinin aşağı baxılması ilə paralel olaraq qarşı tərəfin qolundan tutulmasıdır. Ulu öndər bu bədən hərəkətindən də məharətlə istifadə edirdi. Deməli, Heydər Əliyevin nitqində heç bir söz təsadüfi seçilib deyilmədiyi kimi sözsüz ünsiyyət vasitələri də təsadüfi seçilməmişdir. Bax: şəkil 3.

Şəkil 4 [3]

Şəkil 5 [2]

Heydər Əliyev istər rəsmi, istərsə də qeyri-rəsmi görüşlər olsun öz tərəf müqabilini diqqətlə dinləməyi bacaran insan idi. Şəkil 4-də onun Fransanın keçmiş prezidenti Jak Şirakla görüşündən bir şəkil verilmişdir. Şəkildən də görüldüyü kimi Heydər Əliyev tərəf müqabilini diqqətlə dinləyir, gözləri ilə ona baxır ki, bu da onun qarşı tərəfi dinlədiyindən xəbər verir.

Heydər Əliyev hər zaman şux geyimi, göz rəngi, dik duruşu və yerışı ilə də seçilən siyasətçilərdən biri idi ki, bu da onun özünə inamının göstəricisi idi. Bax: şəkil 5. İnsanlar nitqlərində ən böyük önəm verdiyi sözsüz ünsiyyət elementlərindən biri jestlərdir.

Şəkil 6 (4)

Ümummili lider Heydər Əliyev də nitqlərində jestlərə çox böyük önəm verirdi, xüsusilə də şəhadət barmağından daha çox istifadə edərdi (bax: şəkil 6).

“Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin “Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam” kəlməsini misal göstərmək olar. Bu sözləri deyərkən onun əlini yumruq şəklində havada yelləyərək fikrində nə qədər ciddi olduğunu göstərə bilmişdir” (2). Ümumiyyətlə, yumruq jesti gücün simvou hesab olunur. İnsanlar digərlərinə öz gücünü göndərmək istədikdə bu jestdən istifadə edirlər. Ümummilli liderimiz bu jestdən istifadə etməklə qarşı tərəfə öz gücünü ifadə etməyə çalışmışdır.

Heydər Əliyevin məharətlə istifadə etdiyi jestlərdən biri də ovucun içinin açıq olması jestidir. Bununla görkəmli lider insanlara səmimiyyətini, dostlara açıqürəkliyini ifadə etmişdir. Bax: şəkil 7 (5).

Deməli, siyasətçilərin sözsüz ünsiyyət vasitələrindən düzgün və yerli-yerində istifadə etməsi onların dünya liderlərindən birinə çevrilməsində mühüm rol oynayır. Öz nitqində sözlərlə paralel sözsüz ünsiyyət vasitələrindən yerli-yerində istifadə edən ümummilli lider dünya siyasətçiləri arasında bu gün də hörmətlə xatırlanır.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. <https://www.umatunker.com/haber/siyasal-iletisim-acisindan-beden-dili-kullaniminin-onemi>
2. <http://mak.az/jestl%C9%99r-yoxsa-s%C3%B6zl%C9%99r-hans%C4%B1-daha-t%C9%99sirlidir-20140913105736965c39.html>

Şəkillərin mənbələri

1. Şəkil 1. <https://menazerbaycanliyam.files.wordpress.com/2013/03/heydc999r-c999liyev-putin.jpg>
2. Şəkil 2, 3, 5. http://enter.news/en/news/society/111740/heydar-aliyev-photo-highlights-of-great-life#.W9Ba_HszbIV
3. Şəkil 4. <http://bhedm.az/52-dunya-heyder-eliyev-haqqinda.html>
4. Şəkil 6. <http://mak.az/jestl%C9%99r-yoxsa-s%C3%B6zl%C9%99r-hans%C4%B1-daha-t%C9%99sirlidir-20140913105736965c39.html>
5. Şəkil 7. <https://artkaspi.az/az/heyder-eliyev-fenomeni-ve-milli-medeniyyetimiz-timucin-efendiyev-yazir/#.YJ-VqKgzbiU>

Pərvin Şurəddin qızı Bayramova

Heydər Əliyevin nitqində qeyri-verbal ünsiyyət vasitələrindən istifadə

Xülasə

Məqalədə qeyri-verbal ünsiyyət vasitələri və siyasətçilərin ondan istifadə etmək bacarığından bəhs olunur. Qeyd edilir ki, sözsüz ünsiyyət vasitələri rəsmi çıxışlarda çox böyük önəm daşıyır və siyasətçilərin ondan istifadə etmək bacarığının olduğu vurğulanır. Ümummilli lider Heydər Əliyev də qeyri-verbal ünsiyyət vasitələrindən məharətlə istifadə etməyi bacaran siyasətçilərdən biri idi. O, səliss nitqi ilə yanaşı jestlərdən, mimikalardan məharətlə istifadə edərdi və bütün bunlar onun siyasətçi kimi də şöhrətini artırardı.

Açar sözlər: sözsüz ünsiyyət, bədən dili, Heydər Əliyev

Parvin Shuraddin Bayramova

Using non-verbal means of communication in Heydar Aliyev's speech

Summary

The article talks about non-verbal means of communication and the ability of politicians to use it. It is noted that non-verbal means of communication are of great importance in official speeches and that politicians have the ability to use it. National leader Heydar Aliyev was also one of the politicians who managed to use non-verbal means of communication skillfully. He would skillfully use gestures and mimics, as well as fluent speech, and all this would increase his fame as a politician.

Keywords: non-verbal communication, body language, Heydar Aliyev

Şəkil 7 (5)

Парвин Шураддин гызы Байрамова

Использование невербальных средств общения в речи Гейдара Алиева

Резюме

В статье речь идет о невербальных средствах общения и умении политиков ими пользоваться. Отмечается, что средства неформального общения имеют большое значение в официальных выступлениях, и подчеркивается, что политики имеют возможность их использовать. Общенациональный лидер Гейдар Алиев также был одним из политиков, умело использовавших невербальные средства общения. Он умело использовал бы жесты, мимику, а также беглую речь, и все это повысило бы его репутацию политика.

Ключевые слова: невербальная коммуникация, язык тела, Гейдар Алиев